

Jolosällskapets resa till Ljubljana, Piran, Trieste och Rijeka den 19–23 oktober 2023.

Varje gång man ger sig ut på en resa borde man vara klädd i en av Jolos kostymer. Fördomsfri, nyfiken, observant och beläst ska man som han möta världen. Fast den kostymen bär man aldrig. På sin höjd har man hans slips från internatskolan i Dulwich, den som dök upp i Krakow, slarvigt ihoprullad i sin jeansficka. Men misströsta ska man aldrig. Det finns upptäckter att göra. Jolo visade oss att världen ligger öppen för dom som vågar möta den.

Ska man resa i Jolos sällskap är det bra med pålitliga vägvisare. Det finns nog inga bättre sådana än de ”Tre från Resekommittén”. Willy Svahn, en man fylld av humor och värme. Samtidigt med den borne reseledarens tydlighet och stabilitet. Anders Hedberg, som inför denna resa gjort ett gastronomiskt hästjobb när han bokat resans alla måltider. Anders han sprider sitt gemyt och utstrålar ekonomisk stabilitet vid de mest komplicerade delningar av restaurangnotor. Sen så har vi då Johan Erséus. Denne Johan som sammanfattar komplicerade skeenden så där nästan osannolikt tydligt och lättförståeligt. Han som ser till att den verklighet vi har framför oss silas genom det Joloska temperamentet.

Ljubljana 19 oktober

Resans första etappmål var Ljubljana. Vi landade i staden lite drygt sextio år efter Jolo och vi kom från olika håll. Några lite sömndruckna efter tidigt morgonflyg från Arlanda. Andra kom från Kastrup. Någon kom med bil och en kom med tåg. Vi var en något desarmerad skara. Hälsan hade inte tigit still utan den hade sagt ifrån. Illasinnade virus och bakterier till trots var vi 26 stycken tappra som samlades till mingel med bubbel på Hotel Slon.

Värden vid bubblen var hotellets marknadschef. Han berättade, troligen inte för första gången, historien om ärkehertigen Maximilian den andre av Österrike. Han som efter giftermålet med Maria av Spanien stannade med sitt följe, och sin exklusiva bröllopsgåva till elefant, vid ett värdshus i Ljubljana. Detta elefantbesök 1552 gjorde, enligt marknadschefen, ett stort intryck på stadens borgare. När det senare skulle byggas ett hotell vid platsen för det gamla värdshuset var det därför självklart att det skulle döpas just till Hotel Elefanten

Hotel Slons parkettgolv var bonade bortom perfektion och det luktade friskt av rengöringsmedel. Rummen var fina och sängarna var sköna. De fönsterjalousier som Jolo hade sådana problem med under sin vistelse på hotellet var dessbättre borttagna. I lobbyn satt en plakett från The Nelson Society. Det var nämligen ”reliably believed” att vår vän, amiralen Lord Horatio Nelson, sov en natt på hotellet. Det gjorde han enligt plaketten den 14 augusti 1800. Det hade hållits en konsert till hans ära. Om han också mixtrat med jalousierna framkom däremot inte.

När det gäller Ljubljanas etymologi är man, som man brukar när det gäller sådant, inte helt överens. Den tolkning som känns mest tilltalande är nog kopplingen till det slaviska ”ljub-”, som har med älska att göra. Ljubljana är just en stad som är mycket lätt att älska. En av Europas minsta huvudstäder belägen på 300 meters höjd. Med sitt slott, sin flod Ljubljanica och sina vackra mellaneuropeiska hus. Ett Wien i miniatyr, sa han. Vår vän Jolo.

I ett stilla duggregn vandrade vi, efter bubblen, genom staden mot kvällens restaurang. Resekommittén hade i samband med avresan varnat för väderprognoser siande om skyfall, eventuella Bora vindar och annat elände. Tips hade inkommit om att medta ordentliga skor, regnkläder och paraply. Dessbättre visade sig dessa väderprognoserna vara helt ordinära "fake news" Eländet inskränkte sig under denna resa till i huvudsak duggregn och enstaka friska vindar.

Slovenska restaurangnamn är för den oinvigde inte att leka med. Denna första kväll besökte vi Restavracija Vodnikov Hram. Tydligen uppkallad efter Valentin Vodnik. En präst, poet och upplysningsman som var viktig vid den slovenska litteraturens uppkomst. Restaurangens inredning var imponerande och hade romerska anor. Trerättersmenyn och vinet smakade bra. Maten var centraleuropeisk med soppa, kött och apfelstrudel. Vår fysiska resa mot kusten var samtidigt en parallell kulinarisk resa. Från Centraleuropas lite tyngre kök mot Medelhavet fisk, skaldjur och pasta. En konstant under hela denna kulinariska resa var dock de trevliga samtalen kring middagsborden.

Postojnagrottan och Piran 20 oktober

Frukosten på Hotel Slon var något utöver det vanliga. Buffén bestod av mer än 130 olika produkter varav mycket var lokalt producerat. Det fanns omeletter, ägg Benedict, och hemgjord quiche... Efter denna lukulliska start på dagen förde turistbussen oss genom ett vackert kuperat landskap. På vägen mot Piran och Triestebukten gjorde vi ett stopp vid Postojnagrottan. En mer än två mil lång grotta skapad och formad av floden Pivka.

Det märktes tydligt att detta är en av Europas största turistgrottor med anor av kejsrerliga besök från Österrikes Frans I och framåt. Det fanns en väl utbyggd logistik som förde oss med tåg 3,5 kilometer in i de 5 kilometer av grottan som är öppna för besökare. Resterande sträcka tog vi oss fram till fots. Det var en imponerande grottupplevelse även om det efter ett tag uppstår en viss mättnad på stalagmiter och stalaktiter.

Postojnagrottan är vackert illuminerad vilket den varit ända sedan 1884 då man installerade elektriskt ljus. Lika spännande som grottan är dess historia och berättelserna kring den. Människorna i trakten har länge känt till ingången och den har använts som lagringsutrymme och som gömställe. Under andra världskriget förstörde slovenska partisaner en tysk bränsledepå i grottan. En stor explosion som brann i sju dagar och som förstörde en stor del av grottans rum.

Förälskad kunde man också bli där i Postojnagrottan. Exempelvis är det lätt att bli kär i olmen - det stjärtgroddjur som bor i grottan. Olmens långsamma livsföring gör att den kan nå en hög livslängd. Den kan också leva utan mat i flera år. Medellivslängden för en vuxen olm är 68,5 år men den kan bli över 100 år. Varna känslor fick man också för det fungerande underjordiska postkontor som funnits i grottan sedan 1899. Särskilt när man kommer från ett land där det är svårt att till och med hitta några överjordiska sådana.

Efter en god lunch på Postojnagrottans restaurang fortsatte vi vår resa mot Piran. Precis innan vi kom fram passerade vår buss salinerna vid nationalparken Strunjan. Sådana saliner (soline på slovenska) passerade vi flera stycken under våra resor längs med Triestebukten. Saltet fanns till försäljning i Piran. Det var gott – och salt...

Piran visade sig vara en liten pärla i en blandning av venetiansk gotik, renässans och barock. Staden bjuder på smala gränder och härligt salta bad. Det är dessutom tilltalande med en stad som begränsar biltrafiken och som i stället erbjuder gratis busstrafik i centrum. Vårt hotell, Hotel Piran, har ett fantastiskt läge. Vi vaknade i princip med tårna i Adriatiska havet med möjlighet till bad precis utanför frukostmatsalen.

På kvällen åt vi en mycket god middag med fisk- och skaldjurstema på restaurang Pavel Piran. Vi fraterniserade med en italiensk grupp från Milano bland annat genom gemensam allsång

Trieste 21 oktober

Efter frukost styrde vi färden mot Trieste. Här startade vi med ett besök på James Joycemuseet. James Joyce var ju en av Jolos "eviga följeslagare", och vid tidigare resor till Dublin har sällskapet vandrat i fotspåren av både irländarens "Odysseus" och Jolos "I Dublins vackra stad". Därför var det naturligt för oss att efter frukost sätta kurs mot Trieste – staden där Joyce 1914 började skriva sitt mästerverk. Vi inledde med ett besök på det lilla James Joyce-museet, där Ulf Sveningson förgyllde gästboken med en teckning av herrarna Olsson & Joyce. Enligt författaren Claudio Magris, som är född och uppvuxen i Trieste, fann sig James Joyce väl till rätta i staden. Han bodde där i flera perioder fram till 1920 och hankade sig fram genom att undervisa borgerskapets barn i engelska. Här odlade Joyce sina passioner för bio, kaféer och dialekter. Staden och dess barer satte också andra spår hos Joyce. I ett brev 1921 (till Italo Svevo) skriver han: "And Trieste, ah Trieste ate my liver."

Italo Svevo, en pseudonym för Ettore Schmitz, anses numera vara en av det tidiga 1900-talets främsta italienska romanförfattare. När han träffade Joyce försörjde han sig dock som banktjänsteman. Det var först i mitten av 1920-talet som han blev en erkänd författare, delvis med hjälp av sina vänner Joyce och den blivande nobelpristagaren Eugenio Montale. I Trieste inleder Joyce arbetet med Ulysses. Hans stora verk vars hela handling utspelar sig under ett enda dygn (16 juni 1904) i Dublin. Enligt Magris är delar av persongalleriet i Ulysses hämtat från vistelsen i Trieste. Att Italo Svevo delvis är en förebild och gett vissa drag åt huvudpersonen Leopold Bloom är de flesta Joyceexperter eniga om.

Trieste grundades av romarna på 100-talet efter Kristus. Staden plundrades av hunnerna efter romarrikets fall och styrdes senare av bysantiner, karolinger, venetianare och därefter av Österrike-Ungern. Napoleon Bonaparte var också här och vände med sin Illyriska provins. Efter första världskriget tog Italien över staden. Efter andra världskriget blev det en fristat som 1954 delades mellan Italien och dåvarande Jugoslavien

De många maktskiftena har lett till mångskiftande kultur och en sällsynt blandad befolkning. Till stadens fördel om man får tro den brittiska resehandboks-författaren

Jan Morris. Hon bodde i Trieste på 1990-talet och skildrar en befolkning som är gladlynt och tillfreds med tillvaron och inte det minsta ondsint. Människorna har stor integritet och låter sig aldrig ledas av modets svängningar och vad som för tillfället är politiskt korrekt.

Claudio Magris berättar i sin bok Mikrokosmos om kaféet San Marco i stadens centrum och om en av stamgästerna. Det är den österrikiske författaren Hermann Bahr som brukade säga att han trivdes i Trieste eftersom han i denna stad hade känslan av "att inte befinna sig någonstans". En del av detta och en hel del annat berättade vår lokale guide Igor. En slovensk nationalist och antifascist. En man med åsikter och även om man inte höll med om allt han sa -kände man sig härligt uppfriskad av hans rallarsvingar mot italienska fascister.

Igor träffade vi efter lunchen som förtärdes på pizzerian Al Barattolo inte långt från Triestes Canal Grande. Där var maten god medan serveringen möjligen lämnade en del övrigt att önska. Några av oss hann också fika i denna historiska kaffestad. Enligt Igor härstammade såväl espresson som cappuccinon från staden. Även om den teorin nog är lite omtvistad - så är och har Trieste länge varit en stor och viktig kaffehamn. Ett av de mest kända kaffeföretagen i världen grundades här 1933 av Francesco Illy. Företaget leds ännu idag av familjen Illy.

På hemresan mot Piran ville vår slovenske chaufför visa oss sin hemstad Koper. En stad naturligtvis även den med gammal och brokig historia. Särskilt betydelsefull för staden har dess hamn varit. Den grundades redan av romarna och är idag regionens största hamn. En viktig transitväg för gods mellan Asien och Centraleuropa. Hamnen är viktig för Europas bilindustri - 2022 exporterades mer än 800 000 fordon från Koper.

Kvällen var fri för egna upptäckter, bad och måltider i Piran,

Rijeka och Istrien 22 oktober

Fjärde dagen bjöd lämpligt nog på sol när vår buss rullade söderut på den halvö som romarna erövrade redan år 177 f Kr. En provins som de döpte till Histria. En halvö med stora kontraster. Mjuka kullar och grönskande skog kan plötsligt övergå i dramatiska kalkstensklippor. Klippor som på sina ställen stupar rakt ner i det blå Adriatiska havet. Jordmånen består till stor del av vittrad kalksten som är lämplig för odling av både vin och oliver.

Några av oss hade inför resan lyssnat på Jolopristagaren Richard Swartz när han berättade om Istrien och det hus han och hans hustru, författarinnan och journalisten Slavenka Drakulić, har där. Andra av oss hade i stället läst hans utmärkta böcker om denna provins och detta hus: Hos oss i Sovinjak och Ett hus i Istrien.

Istrien delar i princip sin historia med Trieste. Det är romare, karolinger, venetianare, Österrike-Ungrare, Napoleons Illyriska provins, Italien, fascister, nazister och partisaner. Dagens första stopp var i Pula. En stad romarna döpte till Pietas Iulia. Så snart de erövrat staden satte de i gång att bygga. De byggde vattenförsörjning och avloppssystem. De byggde vägar. Via Flavia - vägen mellan Tergeste (Trieste) och Dalmatien hade till exempel sin sträckning förbi Pula.

Flera av deras klassiska byggnadsverk finns kvar än i dag. Vi stannade vid stadens amfiteater som uppfördes åren 27 f Kr. till 68 e Kr. Det är en av de bäst bevarade romerska amfiteatrarna och den är fortfarande i tjänst för konserter och teater. Här samlades till exempel den 13 maj 1945 tusentals människor för att fira fascismens fall och stadens Pulas befrielse.

Mot Rijeka tog vi inte Via Flavia. Vägen heter istället 66 och möjligen är det en hyllning till årets Joloprästare Peter Kadhammar som skrivit en bok om dess amerikanska namn - Route 66. Fast det är nog trots allt ganska osannolikt. Det kroatiska trafikverket har säkert mycket annat att tänka på. Istrien är uppenbart en utmaning för vägingenjörer. Det gick många långa viadukter, broar och tunnlar genom landskapet. Infarten mot Rijeka – den är särskilt vacker när man kommer från bergen ner mot bukten. Något som också Jolo upptäckte när han här vaknade till i passagerarsätet på väg mot Bosporen.

En hundraåring i dagens Rijeka kan ha levt i minst tolv nationer utan att flytta. Vissa nationer har bara varat i några dagar. Flaggor har hissats och halats igen. Språk har förbjudits, gatunamn har ändrats, tidningar dragits in, böcker bränts, dekret utfärdats för att sen upphävas inom kort. »Också den mest överskådliga redovisning för Fiumes politiska status skulle bli outhärdligt långgrandig och ändå till sist närmast obegriplig«, skriver Jolo i Rivna fanor.

Johan hade påbörjat den osannolika berättelsen om Gabriele D'Annunzio och fristaten Fiume redan ombord på bussen. Willy hade under tiden skickat runt sina frimärken med Gabriele D'Annunzios nuna på. Dessa frimärken var en viktig intäktskälla för fristaten. De trycktes i stora upplagor och distribueras till samlare över hela världen. Hela historien kring fristaten Fiume är alltså komplex och rymmer så mycket av både komik och tragik. Den rymmer både fascismens födelse och en av dåtidens mest progressiva författningar. Ställda inför dessa historiens vingslag var vi helt enkelt tvungna att först styrka oss med en stabil lunch. Bistro Mornar nere vid hamnen visade sig vara ett ypperligt ställe för sådana ändamål.

Efter lunchen tog vi sikte mot Kroatiska kustlandets sjöhistoriska museum. Nu var det inte i första hand inte själva museet som lockade utan det gamla Guvernörspalatset där museet är inrymt. Mitt i den brusande trafiken framför detta palats gjorde Johan en fin och mycket förtätad sammanfattning över historien. Den som sträcker sig från den 12 september 1919 då D'Annunzio for in i staden i en röd Fiat 501 i tätan för 2600 upphetsade italienska nationalister. Fram till juldagarna 1920 då en granat från ett italienskt pansarskepp krossar ett fönster i palatset och exploderar ovanför D'Annunzios skrivbord. Puts lossnar från taket och slår ett djupt jack i skallen på D'Annunzio. Den 29 december 1920 flyr han norrut på motorcykel. Ridå D'Annunzio. Entré Mussolini.

Lätt omtumlade av all denna turbulenta historia steg vi på hemväg av bussen i Opatija för en kortare bensträckare. Kring sekelskiftet 1900 var Abbazia, som orten heter på tyska, en av de mest populära badorterna vid Medelhavet. Redan 1883 publicerades den första turistguiden: Idylle von der Adria. Här låg (och ligger) flera kända lyxhotell, och här lät kejsare Frans Josef uppföra en villa där han kunde tillbringa flera vintermånader. Opatijas strandpromenad bjöd på salta vindar och frisk luft.

Även denna kväll åt vi en mycket god middag med mycket fisk och skaldjur i Piran. Denna gång på vårt hotell. Det hölls tacktal och det var stoj och det var glam precis som det ska vara så här sista kvällen med gänget.

Ljubljana 23 oktober

Resans sista morgon var det med ett stilla vemod som vi lämnade Piran. Staden med det där särskilda ljuset. Havets dyningar och den där sältan. Sältan i vattnet, i salinerna och de saltblästrade gamla venetianska fasaderna. Man ville komma tillbaka redan innan man lämnat. Det tog cirka två timmar att köra de tolv milen mellan Piran och Ljubljana. Från havet mot bergen och mot elefanthotellet.

Precis som på nervägen skulle vi hemåt flyga och åka lite vitt skilda kosor. De flesta följde dock Johan i hasorna när han tog oss på en spännande stadsvandring igenom Ljubljana. En promenad innefattande såväl VM i ishockey 1966, general Jean Baptiste Bernadotte, Carl Snoilsky samt operan La Gioconda av Amilcare Ponchielli. En spännande häxbrygd som man nog inte riktigt förstått att uppskatta om den inte tagit vägen via Jolos och Johans berättarkonst. Det är liksom detta som är en sådan här resas höjdpunkt. När man står framför det där operahuset man läst om i kåseriet från juni 1963. När man ser borgen där den blivande Karl XIV Johan var kommandant en kort period 1797. När man får vandra som Carl Snoilsky över Tromostovje-bron.

Vi avslutade med en sista gemensam måltid på restaurang Šestica. Det är sådana minnen man lever på när vintermörkret faller. Minnena av reskamraterna och samtalen. Det är så mycket som händer runtomkring oss. Vi måste intala oss att det finns ett hopp och att det kan vara underbart att leva. I vilket fall är det underbart att resa i Jolos sällskap. Ännu finns det många droppar kvar i flaskan med slovensk slivovka som köptes på flygplatsen. Na zdravje!